

[Univerzita jako prostor rozhovoru a polemiky]

18. 8. 77 [770818-1]

(48) (5) (SSaŽ – Strašnice, 18. 8. 77 dopoledne.)

To hlavní, oč na platformě univerzity jde, je rozhovor, diskuse, polemika, krátce střetání názorů a koncepcí, při čemž ovšem rozhodující význam má argumentace a její přesvědčivost a logika. Zatímco ve speciální vědě je každý filosofický prvek omezován a vytlačován a v zájmu obecné závaznosti je všechen důraz soustředěn na věcné souvislosti a tzv. fakta. Na univerzitě není prvořadou záležitostí výkonnost, efektivita vědeckého výzkumu, nýbrž taková interpretace jeho výsledků, která by ukázala jejich smysl v nejširším kontextu (např. antropologickém nebo kosmickém apod.). Věda, rozpadající se na desítky a stovky odborných disciplín, zachovává, resp. znovuzískává svou integritu v budování čehosi, jako je „světový názor“ (příčemž zatím nechme stranou slabiny světonázorových pokusů a kritiku ze strany filosofie). Důležitost „světového názoru“ by mohla někdy slabší duchy svádět k vymáhání souhlasu s určitým vybraným, jediným světonázorem. Ale to je právě v naprostém rozporu s ideou a s duchem univerzity; na univerzitě nesmí vládnout žádný světonázorový (a tudíž ideologický) monopol. Exkluzivní důraz na jediný světový názor s sebou nutně nese pokusy o přezkoumávání názorů jak vyučujících, tak školených. A to je konec univerzity a univerzálnosti. (Srv. K. Jaspers, *Die Idee der Universität*, 3351, Berlin 1923, s. 50 n.) Univerzita ovšem není možná bez výběru, a to jak bez výběru učitelů, tak bez výběru studentů. Ale kritériem přijímání a diplomování studentů smí být pouze jejich inteligence, vzdělání a píle, resp. soustředěnost. Právě tak kritériem pro habilitační řízení musí být vysoká úroveň vědeckého výkonu, nikoliv ideové nebo ideologické zaměření. To není zanedbáváno ani přehlíženo, ale je předmětem diskuse a polemiky, námitek a vyvracení. Když si zpřítomníme situaci filosofické katedry na ffické fakultě Karlovy univerzity, když odcházel František Krejčí do důchodu, musíme především vysoko hodnotit skutečnost, že Krejčí nebyl pod žádným nátlakem a mohl si vybrat skutečně svého nástupce sám. Zároveň však se nemůžeme vyhnout tvrdé kritice na stranu Krejčího, který si zvolil nikoliv nástupce nejschopnějšího, nýbrž sobě ideově a ideologicky nejbližšího, a znemožnil tak největšímu mysliteli meziválečných let, aby zakotvil na filosofické fakultě (a způsobil tím, že musel být odsunut na fakultu přírodovědeckou). Krejčí si počíнал stranicky až sektářsky, a velice tím poškodil osudy české filosofie.

Na univerzitě má každá vědecká disciplína pamatovat na svůj vztah k celku, tj. má být filosofická. Ale její filosofičnost nemůže a nesmí být dirigována, direktivně určována; na univerzitě panuje filosofická (i vědecká, pokud jde o koncepce, teorie atd.) rozrůzněnost. Nicméně různé směry a různé názory zůstávají na půdě univerzity v rozhovoru, a tím v respektu k názorům odlišným. Z univerzity nelze vylučovat žádné názory a ideje, žádné koncepce ani teorie, pokud jsou zdůvodňovány na úrovni. Proti jejich zdůvodnění lze vznést námitky a proti názorům lze i ostře polemizovat, ale bez újmy na cti a váženosti jejich představitelů a bez pokusů o jejich diskvalifikaci jakkoliv motivovanou, ale vyhýbající se věcné argumentaci.

Tím vším se ovšem jen předmětně pokoušíme uchopit hlavní rysy atmosféry, duchovního milieu univerzity. Toto milieu je hlavní; je rozhodující pro samu vědeckost vědy, neboť umožňuje a dokonce nutí vědce reflektovat tak, aby lépe a přesněji věděl, co vlastně dělá, když pracuje vědecky, a jaký má tato jeho vědecká práce smysl v celkovém kontextu lidského postavení ve světě a lidského přístupu ke světu a k sobě. Bez tohoto k reflexi vedoucího duchovního prostředí se věda odcizuje nejenom filosofii a nejenom ostatním speciálním disciplínám, ale v posledu sobě samé, protože ztrácí kontrolu nad sebou a nad tím, co podniká.